

ارزیابی رضایت‌مندی شهروندان ایلامی از قابلیت‌ها و اثربخشی

پارک جنگلی چغاسبز شهر ایلام

کیمیا علی‌اکبری^۱

اکبر رحیمی^۲

چکیده

پارک‌های جنگلی از مهمترین مقصدهای تفرجگاهی شهروندان کشور محسوب می‌شوند؛ به همین جهت لازم است که اثربخشی آنها پیوسته مطالعه شود تا با ارزیابی مزیت‌ها و کاهش موانع، امکان بهره‌مندی بیشتر از آنها فراهم گردد. پارک جنگلی چغاسبز شهر ایلام مهمترین مقصد گردشگری شهر ایلام است. طبیعت جنگلی، گستردگی قابل توجه، نزدیکی به شهر و دسترسی آسان از جمله مزیت‌های این مکان است. پژوهش حاضر به ارزیابی میزان رضایت‌مندی شهروندان ایلامی از قابلیت‌ها و اثربخشی این پارک پرداخته است. برابر فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر از شهروندان ایلامی با شرکت در این پژوهش میدانی، دیدگاه‌ها و انتظارات خود و محدودیت‌های پارک را اعلام کرده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بسته ۷۵سؤالی بود که بر اساس طیف لیکرد ۵ گزینه‌ای تنظیم شد و پایایی آن در حد ۹۵۲ آلفای کرونباخ اعلام گردید. نتایج به دست آمده حاکی از سهولت بهره‌مندی آقایان، پسران و خانواده‌ها و نامناسب بودن آن برای بانوان و دختران است؛ همچنین یافته‌ها از تمایل گروه‌های اجتماعی متوسط نسبت به استفاده از پارک در مقایسه با دیگر گروه‌های اجتماعی حکایت دارد. پارک بیشتر در روزهای تعطیل، عصرها و شب‌هنگام مورد استفاده قرار می‌گیرد. از دیگر یافته‌های پژوهش این است که امنیت یکی از مسائل جدی در میزان استفاده از پارک محسوب می‌شود؛ به‌گونه‌ای که جمع‌های دوستانه دختران و فعالیت‌های فرهنگی در مقایسه با جمع‌های دوستانه پسران و ورزش‌های همگانی به میزان کمتری در پارک مشاهده می‌شود. در مجموع میزان رضایت شهروندان ایلامی از پارک در حد متوسط است و این رضایت با امکانات ورزشی، امکانات رفاهی، عدم احساس امنیت و جنسیت شهروندان، رابطه مثبت دارد.

واژگان کلیدی: قابلیت‌ها، اثربخشی، رضایت‌مندی شهروندان، پارک جنگلی چغاسبز،

ایلام.

مقدمه

با افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی انسان‌های امروزی در فضاهای بسته قرار گرفته‌اند. زندگی آپارتمان‌نشینی، وجود آلودگی‌های صوتی، کمبود منابع مالی مناسب و آلودگی‌های محیطی باعث شده است که انسان‌ها برای بهبود شرایط روحی به دامن طبیعت یا به پارک‌های دست‌ساخته و جنگلی بروند. احمدی ثانی و همکاران (۱۳۹۰: ۴۶) بر این عقیده‌اند که تفریح و تفرج از جمله نیازهای روحی و روانی هر شخص است که باعث رفع خستگی، آرامش اعصاب و شکوفایی استعدادها می‌شود.

یکی از منابعی که امروزه توجه برنامه‌ریزان را به خود جلب کرده است، جنگل‌ها هستند. جنگل‌ها با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی، پتانسیل بسیار مساعدی را برای جذب گردشگران فراهم می‌کند. تفرج جنگلی بهترین سیاست برای مدیریت جنگل‌ها جهت کاهش عوامل تخریب و حفاظت پایدار از آنهاست (احمدی ثانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۶؛ کارتر، ۲۰۰۳: ۳۶۴؛ روزا و همکاران، ۲۰۰۵: ۶۲۴).

پارک‌های جنگلی طبیعی که نمونه‌هایی برای معرفی مناطق طبیعی هستند و بعضی از آنها برای تضمین پایداری تنوع زیستی اهمیت دارند، علاوه بر ارائه خدمات حفاظتی، آموزشی و پژوهشی، می‌توانند فرصت‌های بسیار مناسبی را برای گذراندن اوقات فراغت مردم و مأمی برای خلوت آنها به وجود آورند (گشتاسب میگونی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۴). این نوع پارک‌ها اکوسیستم‌های پیچیده‌ای هستند که بهره‌گیری از آنها و گردشگری در آنها، تنها با برقراری رابطه‌ای متعادل بین فعالیت‌های انسانی و بستر طبیعی ممکن است. حفظ توان اکولوژیکی یکی از شیوه‌های برقراری این تعادل است، با این وجود نمی‌توان از نیازها و خواسته‌های مردم به عنوان حافظان اصلی پارک‌های جنگلی طبیعی غافل شد.

تفرجگاه‌ها در دنیای صنعتی امروز از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند؛ به همین جهت روند منطقی و پویایی مدیریت شهری و کشوری تفرجگاه‌ها در جامعه ما نیازمند پژوهش‌های اساسی و پیوسته صاحب‌نظران است (امیری و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۷۴). در حال حاضر تقاضای روزافزونی برای تفریح و تفرج و استفاده از تفرجگاه‌ها در مردم احساس می‌شود. تجزیه و تحلیل

کانون‌های تفرجگاهی از نظر اکولوژیک و پیامدهای اقتصادی - اجتماعی و بررسی انتظارات افراد بازدیدکننده از این مراکز امری دشوار، اما ضروری است. پارک‌های جنگلی و تفرجگاه‌ها در شرایط کنونی از نیازمندی‌های زندگی امروزی به شمار می‌روند و ضروریست سطح تقاضای آنها تعیین شود (گشتاسب میگونی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۴).

ایلام به دلیل زیبایی طبیعی جنگل‌های بلوط، عروس زاگرس نام گرفته است. پارک جنگلی چغاسبز بزرگترین پارک جنگلی این شهر است که به دلیل بهره‌مندی از قابلیت‌های ویژه، در طول سال میزبان بیشترین جمعیت شهری استفاده‌کننده می‌باشد. شناخت دقیق این قابلیت‌ها به منظور تبدیل آن به یکی از بهترین پارک‌های کشور ضروری است. با این وجود در طی چند سال اخیر ارزیابی دقیقی از انتظارات و پیشنهادات مردم برای خدمت‌رسانی بیشتر صورت نگرفته است؛ بنابراین انجام این پژوهش برای سیاست‌گذاران بخش‌های دولتی و غیردولتی بسیار ضروری به نظر می‌رسد. به همین منظور این پژوهش به بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از پارک جنگلی چغاسبز می‌پردازد و در نظر دارد تصویر روشنی از انتظارات مردم شهر ایلام از این پارک را ارائه نماید و زمینه‌های رضایت و موارد نیازمند اصلاح را شناسایی کند تا متولیان امر را در برنامه‌ریزی برای جلب رضایت شهروندان کمک نمایند.

پیشینه تحقیق

در سال‌های اخیر پژوهش‌های متعددی در زمینه ارزیابی پارک‌ها و تفرجگاه‌ها انجام شده است که بیشتر آنها بر تأثیر پارک‌ها بر فضای شهری یا مکان‌یابی و ارزیابی کمی آنها در محدوده مطالعه شده متمرکز شده‌اند. تعداد اندکی نیز مطلوبیت پارک را از نظر شهروندان به لحاظ کیفی ارزیابی کرده‌اند و ارتباط آن را با سایر متغیرها سنجیده‌اند؛ مقالات «طراحی و ساماندهی پارک‌ها در محیط زیست شهری (مطالعه موردی: پارک ۸ شهریور شهر سمنان)» (لاهیجانیان و شیعه‌بیگی، ۱۳۸۹ ب)، «ارزیابی کیفی نقش فضاهای سبز شهری و بهینه‌سازی استفاده شهروندان از آن در شهرکرد» (محمدی و همکاران، ۱۳۸۶) و «رویکردی تحلیلی به طراحی و مدیریت پارک‌های شهری و رابطه آن با سلامت شهروندان» (لاهیجانیان

و شیعه‌بینی، ۱۳۸۹ الف) از آن جمله‌اند و شیوه به کار گرفته شده در این پژوهش‌ها بیشتر بر مبنای پرسش‌نامه و تحلیل آماری یا استفاده از مدل‌های کمی است (پوراحمد و جیبیان، ۱۳۹۷: ۶۱).

میرکریمی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «الگوی بررسی نیازهای تفرجی بازدیدکنندگان پارک‌های جنگلی» به مطالعه موردی پارک جنگلی دلند پرداخته‌اند. مطابق با نتایج به دست آمده توسط ایشان، اکثر بازدیدکنندگان برای گذراندن اوقات فراغت خود، پارک‌های جنگلی را در اولویت اول قرار می‌دهند؛ بنابراین مدیران باید جهت کسب رضایتمندی و تأمین نیازهای آنها در این مناطق تلاش کنند. نتایج این پژوهش می‌تواند به مدیران و برنامه‌ریزان در مدیریت بهینه و ارتقای کیفیت تفرجگاه‌ها، همچنین برآورده کردن خواسته‌ها و نیازهای بازدیدکنندگان کمک نماید. سرحدی نسب و همکاران (۱۳۹۳) به ارزیابی رضایتمندی بازدیدکنندگان از کیفیت تسهیلات تفرجی به روش تجزیه و تحلیل چندمعیاره رضایت پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از وجود شکاف بین انتظارات و تجربه گردشگران نسبت به شناسایی عوامل تأثیرگذار در گردشگری است. آنها همچنین نشان دادند که رضایت بازدیدکنندگان در طول زمان پایدار نمی‌ماند؛ بلکه مسئله‌ای پویاست و پیوسته نیازمند بررسی و تحقیقات دوره‌ای آتی است.

ره‌انجام و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی عوامل مؤثر در جلب رضایت بازدیدکنندگان پارک جنگلی چغاسبز ایلام گزارش دادند که میان امکانات رفاهی، حمل و نقل و امکانات امنیتی با رضایتمندی بازدیدکنندگان، رابطه معنادار مثبتی وجود دارد؛ بدین معنا که هرچه میزان امکانات رفاهی، امنیت و وجود وسایل حمل و نقل در پارک بیشتر و در دسترس باشد به همان میزان، رضایت بازدیدکنندگان از پارک جنگلی چغاسبز بیشتر خواهد بود. ارزش‌گذاری منابع زیستی با توجه به جنبه‌های غیربازاری بودن این کالاها و خدمات بسیار پیچیده است. یکی از ارزش‌های ملموس و مستقیم پارک جنگلی چغاسبز ایلام، ارزش تفرجی آن است. مهدوی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «برآورد ارزش تفرجی پارک جنگلی چغاسبز ایلام به روش ارزش‌گذاری مشروط» در نشریه جنگل و فرآورده‌های چوب گزارش دادند که مردم شهرستان ایلام حاضرند مبلغی را به منظور استفاده تفرجی از پارک جنگلی چغاسبز بپردازند؛ به طوری که ۸/۸ درصد پاسخگویان

(از مجموع ۲۸۰ پرسشنامه) در این بررسی به پرداخت مبلغی برای استفاده تفرجی از پارک جنگلی چغاسبز تمایل داشتند. تمایل به پرداخت پول توسط مردم شهرستان ایلام برای استفاده تفرجی از پارک جنگلی چغاسبز با درصد بالا، نشان از آگاهی مردم استان ایلام به اهمیت پارک‌های جنگلی و جنگل‌ها دارد.

بر اساس نتایج تحقیق بازگیر و همکاران (۱۳۹۹: ۲۰۱)، تغییر کاربری جنگل‌های زاگرس به زمین کشاورزی بر خصوصیات فیزیکی و شیمیایی خاک اثر منفی دارد و با تداوم این روند در آینده، تخریب عرصه‌های طبیعی نظیر جنگل افزایش می‌یابد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود از عرصه‌های طبیعی از قبیل جنگل‌ها که از بزرگترین مخازن نگهداری گونه‌های زیستی و آب و خاک در منطقه زاگرس هستند حفاظت بلندمدت به عمل آید و از تغییر مداوم کاربری آنها در منطقه جلوگیری شود.

مواد و روش‌ها

معرفی منطقه مورد مطالعه

پارک جنگلی چغاسبز در ۳ کیلومتری مرکز شهر، در جنوب شرقی و در خروجی جنوبی شهر ایلام در مسیر جاده ایلام به شهرستان‌های مهران، دهلران و دره‌شهر قرار گرفته که از شلوغ‌ترین و پرتراфик‌ترین جاده‌های استان است. این پارک به واسطه نزدیکی به این جاده و با توجه به تردد بالای مسافر و کالا از مرکز استان به سه شهرستان مذکور و به استان خوزستان و کشور عراق موقعیت بسیار مناسبی دارد. از دیگر ویژگی‌های مکانی این پارک، نزدیکی به فرودگاه شهر ایلام از قسمت جنوب است. مساحت محدوده پارک بالغ نیز بر ۴۱۷۰ هکتار گزارش شده است. حدود چهارگانه این پارک به این شرح است: از طرف شمال به ارتفاعات شلم و دره ارغوان، از طرف غرب به شهر ایلام، از طرف شرق به مناطق جنگلی و از طرف جنوب به فرودگاه ایلام دسترسی دارد. طبق بررسی‌های به عمل آمده، گونه‌های گیاهی موجود در این پارک، شامل چهار تیپ جنگلی بلوط؛ یعنی دو تیپ بلوط ایرانی، یک تیپ بلوط ارغوان و تیپ چهارم بلوط زالزالک است؛ همچنین در میان جنگل انبوه بلوط، ارغوان، پسته کوهی، بنه و زالزالک نیز وجود دارد. علاوه بر گونه‌های طبیعی،

می‌توان به وجود گونه‌های دست‌کاشت نظیر زبان گنجشک، گردو، اقایا، عرعر، کاج تهران، سرو نقره‌ای و زربین هم اشاره کرد.

تصویر (۱). موقعیت مکانی استان ایلام و پارک جنگلی چغاسبز در ایران و ایلام

اهداف تحقیق

پژوهش حاضر در صدد آن است که ارزیابی دقیقی از قابلیت‌ها و امکانات پارک جنگلی چغاسبز و میزان رضایت شهروندان از امکانات ورزشی و رفاهی و امنیت پارک ارائه نماید؛ همچنین میزان بهره‌مندی گروه‌های سنی نوجوان، جوان و بزرگسال در گروه‌های جنسیتی آقایان، خانم‌ها، پسران و دختران را مورد بررسی قرار دهد. مضاف بر اینها این مقاله در نظر دارد تصویر روشنی از میزان همبستگی رضایتمندی با عواملی چون امکانات ورزشی، امکانات رفاهی، گروه سنی بازدیدکنندگان، احساس امنیت، سن و تحصیلات شهروندان ارائه نماید.

روش تحقیق

این پژوهش با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها و با توجه به ماهیت موضوع جزو پژوهش‌های توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف، کاربردی است. این پژوهش به صورت میدانی با استفاده از پرسشنامه اجرا شده است. با توجه به اینکه این تحقیق در زمان شیوع ویروس کرونا انجام گرفت، به منظور رعایت پروتکل‌های بهداشتی و حفظ سلامت شهروندان، پرسشنامه تدوین شده به صورت آنلاین در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بسته ۷۵ سؤالی بود که بر اساس طیف لیکرد ۵ گزینه‌ای تنظیم گردید. پایایی پرسشنامه در حد ۹۵۲ آلفای کرونباخ محاسبه شد که اعتبار داده‌ها را تضمین می‌کند. جامعه آماری برابر فرمول کوکران

تعداد ۳۸۴ نفر شامل زن، مرد، دختر و پسر با گروه‌های سنی، تحصیلی، شغلی و اجتماعی متفاوت از بین ۲۰۰ هزار نفر شهروند ایلامی انتخاب شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ از عملیات آماری آزمون تی تک‌نمونه‌ای، ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون خی‌دو، آزمون کروسکال و الیس و آزمون فریدمن استفاده گردید.

نتایج

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری

طبق نتایج جدول شماره (۱)، بیشترین فراوانی سنی مربوط به سن ۲۱-۳۰ سال با ۲۷/۱ درصد فراوانی و کمترین فراوانی سنی مربوط به سن بالاتر از ۵۰ سال با ۵/۵ درصد فراوانی بود. تحصیلات اکثر پاسخگویان با ۳۵/۴ درصد فراوانی در حد لیسانس بود.

جدول شماره (۱). توزیع فراوانی مشخصات دموگرافیک پاسخگویان

جنسیت	(درصد) فراوانی	سن	(درصد) فراوانی	تحصیلات	(درصد) فراوانی
مرد	۱۳۵(۳۵/۲)	۲۰ سال و کمتر	۹۷(۲۵/۳)	دیپلم و کمتر	۱۱۶(۳۰/۲)
زن	۲۴۹(۶۴/۸)	۲۱-۳۰ سال	۱۰۴(۲۷/۱)	لیسانس	۱۳۶(۳۵/۴)
مجموع	۳۸۴(۱۰۰)	۳۱-۴۰ سال	۸۵(۲۲/۱)	فوق لیسانس	۹۵(۲۴/۷)
		۴۱-۵۰ سال	۷۷(۲۰/۱)	دکتری	۳۷(۹/۶)
		۵۰ سال به بالا	۲۱(۵/۵)	مجموع	۳۸۴(۱۰۰)
		مجموع	۳۸۴(۱۰۰)		

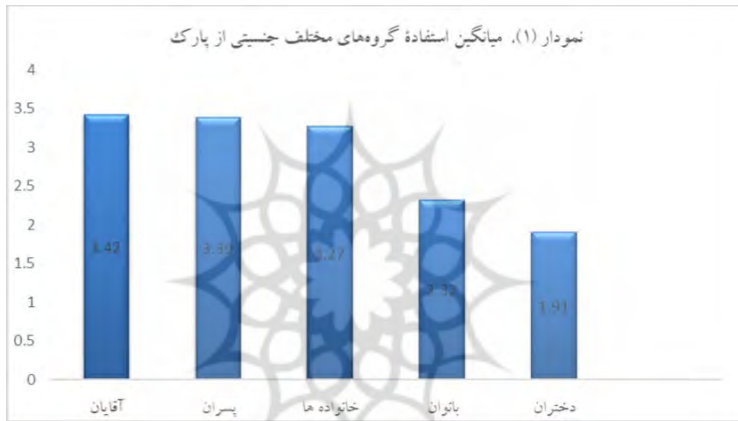
بهره‌مندی گروه‌های جنسیتی

طبق نتایج جدول شماره (۲) پارک جنگلی چغاسبز بیشتر برای استفاده اقشار متوسط با میانگین ۳/۱۱؛ همچنین بیشتر برای استفاده آقایان با میانگین ۳/۴۲ مناسب است.

جدول شماره (۲). توزیع میانگین و انحراف استاندارد طبقات اجتماعی و گروه‌های جنسیتی مختلف پژوهش

طبقات اجتماعی	(انحراف استاندارد) میانگین	گروه‌های جنسیتی	(انحراف استاندارد) میانگین
متوسط	۳/۱۱(۰/۹۱۹)	آقایان	۳/۴۲(۰/۹۸۲)
همه اقشار	۳/۰۶(۰/۹۲۸)	پسران	۳/۳۹(۱/۰۱)
ضعیف	۳/۰۰(۱/۰۹)	خانواده‌ها	۳/۲۷(۰/۹۶۲)
متمنکن	۲/۹۸(۱/۱۳)	بانوان	۲/۳۲(۱/۰۱)
		دختران	۱/۹۱(۱/۰۱)

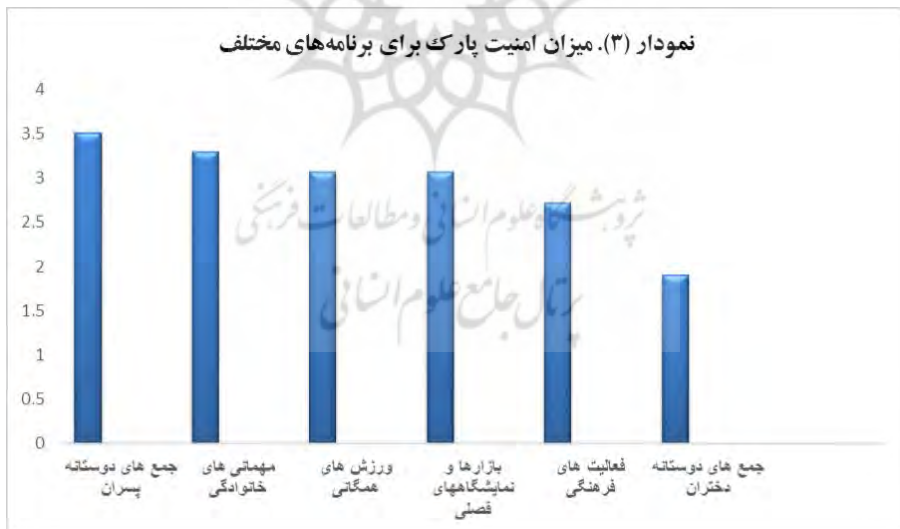
تناسب پارک برای اجرای برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی

طبق نتایج جدول شماره (۳)، میزان امنیت پارک جنگلی چغاسبز برای جمع‌های دوستانه پسرانه با میانگین ۳/۵۱ بیشتر از سایر برنامه‌ها و زمان استفاده اکثریت پاسخگویان از این پارک جنگلی روزهای تعطیل با میانگین ۳/۴۵ است.

جدول شماره (۳). توزیع میانگین و انحراف استاندارد میزان امنیت پارک برای برنامه ذکر شده

میزان امنیت پارک برای برنامه ذکر شده	(انحراف استاندارد) میانگین	زمان استفاده از پارک	(انحراف استاندارد) میانگین
جمع‌های دوستانه پسران	۳/۴۵(۱/۲۵)	روزهای تعطیل	۳/۵۱(۱/۱۰)
مهمانی‌های خانوادگی	۳/۰۵(۱/۰۹)	عصر	۳/۲۹(۰/۹۹۹)
ورزش‌های همگانی	۲/۹۵(۱/۲۶)	شب	۳/۰۷(۱/۱۰)
بازارها و نمایشگاه‌های فصلی	۲/۰۹(۱/۱۱)	ظهر	۳/۰۷(۱/۰۸)
فعالیت‌های فرهنگی	۱/۶۰(۰/۹۵۲)	صبح	۲/۷۲(۱/۱۹)
جمع‌های دوستانه دختران			۱/۹۰(۱/۰۴)

نمودار (۳). میزان امنیت پارک برای برنامه‌های مختلف

تناسب پارک برای استفاده گروه‌های سنی

طبق نتایج جدول شماره (۴)، پارک جنگلی چغاسبز بیشتر برای استفاده

گروه میانسالان با میانگین ۳/۰۱ مناسب است. هدف اصلی اکثر پاسخگویان از مراجعه به پارک جنگلی چغاسبز با میانگین ۳/۶۵ نیز دورهمی خانوادگی و فرار از آپارتمان نشینی می باشد.

جدول شماره (۴). توزیع میانگین و انحراف استاندارد رده های مختلف سنی و اهداف اصلی مردم از مراجعه به پارک

(انحراف استاندارد) میانگین	اهداف اصلی مردم از مراجعه به پارک جنگلی چغاسبز	(انحراف استاندارد) میانگین	رده های مختلف سنی
۳/۶۵(۰/۹۳۲)	دورهمی خانوادگی	۳/۰۱(۱/۰۶)	میانسالان
۳/۶۵(۰/۹۲۴)	فرار از آپارتمان نشینی	۲/۹۷(۰/۸۹۷)	همه رده های سنی
۳/۵۷(۰/۹۴۲)	گذران اوقات فراغت	۲/۹۶(۱/۰۵)	جوانان
۳/۴۰(۰/۹۸۹)	تقویت روحیه اجتماعی مردم	۲/۷۴(۱/۰۱)	نوجوانان
۳/۲۷(۱/۰۵)	فرار از آلودگی شهری	۲/۷۳(۱/۱۸)	سالمدان
۳/۱۹(۰/۹۹۵)	چیران کمبود دسترسی به فضای سبز	۲/۵۶(۱/۰۱)	کودکان
۳/۱۵(۰/۹۹۳)	ورزش و پیاده روی		
۳/۰۲(۱/۰۰)	برپایی نمایشگاه و بازار فصلی		
۳/۰۱(۱/۰۸)	سرگرمی و بازی کودکان		
۲/۹۴(۰/۹۳۴)	بهره مندی خانواده ها		
۲/۸۵(۰/۸۶۹)	بهره مندی گروه های سنی خاص		

ترتیب اهمیت متغیرها در رضایت مندی

جدول شماره (۵)، میانگین نمرات رضایتمندی، امکانات رفاهی، امکانات ورزشی و عدم احساس امنیت را به ترتیب ۴۷/۲۸، ۱۶/۷۸، ۶۷/۰۴، ۱۴/۳۳ $M=$ نشان می دهد که میزان رضایتمندی شهروندان در حد متوسط، امکانات رفاهی و ورزشی در حد کم و عدم احساس امنیت در حد متوسط به بالاست.

جدول شماره (۵). توزیع فراوانی میانگین متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
عدم احساس امنیت	۴۷/۲۸	۱۱/۰۷
امکانات رفاهی	۴۶/۰۴	۱۱/۴۲
امکانات ورزشی	۱۶/۷۸	۴/۱۹
رضایت‌مندی	۱۴/۳۳	۲/۱۶

بر اساس نتایج آزمون جدول شماره (۶)، سطح خطای آزمون نرمال بودن متغیرهای برآورده شدن انتظارات شهروندان و مناسب بودن پارک چغاسبز برای نوجوانان پرخطر، بزرگتر از ۰/۰۵ خطاست و این نشان می‌دهد که متغیر ذکرشده از توزیع نرمال برخوردار است. متغیرهای رضایت‌مندی شهروندان، امکانات رفاهی، ورزشی، عدم احساس امنیت، جنسیت، سن و تحصیلات نیز با احتساب سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ خطاست و این نشان می‌دهد که متغیرهای مذکور از توزیع غیرنرمال برخوردار هستند.

جدول شماره (۶). آزمون توزیع نرمال بودن مؤلفه‌های مختلف پژوهش

نتیجه آزمون	sig	مقدار آزمون	متغیر
توزیع داده‌ها نرمال است.	۰/۰۸۸	۱/۲۵	برآورده شدن انتظارات شهروندان
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۰۰	۲/۶۴	رضایت‌مندی شهروندان
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۱۱	۱/۶۱	امکانات رفاهی
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۰۲	۱/۸۵	امکانات ورزشی
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۴۹	۰/۹۱۹	عدم احساس امنیت
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۰۰	۸/۱۷	جنسیت
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۰۰	۳/۷۷	سن
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۰۰	۴/۱۸	تحصیلات
توزیع داده‌ها غیر نرمال است.	۰/۰۷۲	۱/۳۰	مناسب بودن پارک چغاسبز

آزمون فرض برآورده شدن انتظارات شهروندان از پارک

فرضیه اصلی: انتظارات شهروندان ایلام از پارک چغاسبز برآورده نشده است.

نتایج جدول شماره (۷) نشان می‌دهد میانگین برآورده شدن انتظارات شهروندان ایلامی از پارک چغاسبز، $m=2/28$ می‌باشد که از مقدار آزمون ۳ کمتر است؛ همچنین با توجه به سطح معناداری برآورد شده که این مقدار در سطح ۰/۰۰۰ معنادار می‌باشد و در سطح اطمینان ۰/۹۹ می‌توان ادعا کرد که برآورده شدن انتظارات شهروندان ایلامی از پارک چغاسبز از حد متوسط کمتر است. از طرفی با مد نظر قرار دادن یک طرفه بودن آزمون و منفی بودن حد بالا و پایین، مقدار میانگین از مقدار مورد آزمون کمتر است؛ در نتیجه فرض h_0 رد می‌شود؛ در واقع چون مقدار بحرانی به دست آمده از جدول برابر ۱/۶۴ است و t محاسبه شده با مقدار ۳۳/۱۴- از جدول کمتر است؛ در نتیجه انتظارات شهروندان ایلام از پارک چغاسبز در حد کم برآورده شده است.

جدول شماره (۷). بررسی میانگین برآورده شدن انتظارات شهروندان ایلام از پارک چغاسبز

متغیر	Mean	Std	df	T	P	حد پایین	حد بالا
انتظارات شهروندان ایلام از پارک چغاسبز	۲/۲۷	۰/۴۲۹	۳۸۳	-۳۳/۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۷۷۰	-۰/۶۸۴

آزمون فرض رابطه بین امکانات ورزشی، امکانات رفاهی، عدم احساس امنیت و میزان رضایت مندی شهروندان فرضیه فرعی (۱): بین امکانات ورزشی، امکانات رفاهی، تحصیلات و عدم احساس امنیت در پارک چغاسبز و میزان رضایت مندی شهروندان، رابطه معناداری وجود دارد.

طبق نتایج به دست آمده از جدول شماره (۸)، با توجه به سطوح معناداری برآورد شده که از سطح آلفای مورد نظر (۰/۰۵) کمتر است، می‌توان گفت بین امکانات ورزشی پارک چغاسبز، امکانات رفاهی و تحصیلات و میزان رضایت مندی شهروندان ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد؛ بنابراین فرض پژوهش با ۹۵٪ اطمینان و ۰۵٪ خطا تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر، هرچه امکانات ورزشی و امکانات رفاهی پارک چغاسبز بیشتر باشد؛ میزان رضایت مندی شهروندان افزایش می‌یابد و بین عدم احساس امنیت در پارک چغاسبز و میزان رضایت مندی شهروندان، ارتباط منفی و

معنادار وجود دارد؛ بنابراین فرض پژوهش با ۹۵٪ اطمینان و ۰۵٪ خطا تأیید می‌شود؛ به عبارت دیگر، هرچه عدم احساس امنیت در پارک چغاسبز بیشتر باشد؛ میزان رضایتمندی شهروندان کاهش می‌یابد.

جدول شماره (۸). نتایج بررسی ارتباط امکانات ورزشی پارک چغاسبز و میزان رضایتمندی شهروندان

نوع آزمون	متغیر وابسته	متغیر مستقل	R	P
اسپرمن رضایتمندی	میزان	عدم احساس امنیت	-۰/۱۲۷	۰/۰۱۳
		امکانات ورزشی	۰/۱۳۴***	۰/۰۰۹
		امکانات رفاهی	۰/۲۲۴***	۰/۰۰۰
		تحصیلات	۰/۱۱۴*	۰/۰۲۶

*: سطح معناداری ۰/۰۵

***: سطح معناداری ۰/۰۱

آزمون فرض مناسب بودن پارک برای گروه‌های سنی مختلف فرضیه فرعی (۲): پارک جنگلی چغاسبز برای گروه‌های سنی پرخطر (نوجوانان دختر و پسر) مناسب نیست. نتایج جدول شماره (۹) نشان می‌دهد میانگین مناسب بودن پارک جنگلی چغاسبز برای گروه‌های سنی پرخطر (نوجوانان دختر و پسر) $m=2/82$ میباشد که از مقدار آزمون ۳ کمتر است؛ همچنین با توجه به سطح معناداری برآورد شده که این مقدار در سطح ۰/۰۰۰ معنادار میباشد و در سطح اطمینان ۰/۹۹ می‌توان ادعا کرد که پارک جنگلی چغاسبز برای گروه‌های سنی پرخطر (نوجوانان دختر و پسر) از حد متوسط کمتر است؛ از طرفی با مد نظر قرار دادن یک طرفه بودن آزمون و منفی بودن حد بالا و پایین، مقدار میانگین از مقدار مورد آزمون کمتر است؛ در نتیجه فرض h_0 رد می‌شود؛ در واقع چون مقدار بحرانی به دست آمده از جدول برابر ۱/۴۶ و t محاسبه شده با مقدار ۳۳/۴۱- از T جدول کمتر است؛ در نتیجه پارک جنگلی چغاسبز برای گروه‌های سنی پرخطر (نوجوانان دختر و پسر) مناسب نیست

جدول شماره (۹). بررسی میانگین مناسب بودن پارک جنگلی چغاسبز برای گروه‌های سنی
پرخطر (نوجوانان دختر و پسر)

متغیر	Mean	Std	df	T	P	حدّ پایین	حدّ بالا
مناسب بودن پارک جنگلی چغاسبز برای نوجوانان	۲/۲۷	۰/۴۲۹	۳۸۳	-۳۳/۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۷۷۰	-۰/۶۸۴

آزمون فرض رابطه جنسیت و رضایتمندی از پارک

فرضیه فرعی (۳): بین جنسیت و میزان رضایتمندی شهروندان رابطه وجود دارد.

طبق نتایج به دست آمده از جدول شماره (۱۰)، با توجه به سطوح معناداری برآورد شده که از سطح آلفای مورد نظر (۰/۰۵) کمتر است، می‌توان گفت بین جنسیت و میزان رضایتمندی شهروندان ارتباط معنادار وجود ندارد؛ بنابراین فرض پژوهش با ۹۵٪ اطمینان و ۰۵٪ خطا رد می‌شود؛ به عبارت دیگر، میزان رضایتمندی در پاسخگویان زن و مرد تفاوت معناداری با هم ندارد.

جدول شماره (۱۰). نتایج بررسی ارتباط جنسیت و میزان رضایتمندی شهروندان

نوع آزمون	متغیر وابسته	متغیر مستقل	Df	Chi-Square	P
خی دو	رضایتمندی شهروندان	جنسیت	۱	۰/۳۹۳	۰/۵۳۱

آزمون فرض رابطه سن و رضایتمندی از پارک

طبق نتایج به دست آمده از جدول شماره (۱۱)، با توجه به سطوح معناداری برآورد شده که از سطح آلفای مورد نظر (۰/۰۵) کمتر است، می‌توان گفت بین سن پاسخگویان و میزان رضایتمندی شهروندان ارتباط معنادار وجود ندارد؛ بنابراین فرض پژوهش با ۹۵٪ اطمینان و ۰۵٪ خطا تأیید می‌شود. لازم به ذکر است که میانگین رتبه‌ای میزان رضایتمندی در بین پاسخگویان میانسال (۴۱-۵۰ ساله) بیشتر از میانگین رتبه‌ای رضایتمندی سایر گروه‌های سنی است.

جدول شماره (۱۱). نتایج بررسی ارتباط سن و میزان رضایت‌مندی شهروندان

P	Chi-Square	Df	میانگین رتبه‌ای	متغیر مستقل (سن)	متغیر وابسته	نوع آزمون
۰/۰۱۴	۱۲/۵۴	۳	۱۶۹/۵۶ ۱۸۵/۲۱ ۲۰۲/۲۸ ۲۰۴/۰۴ ۲۵۲/۶۹	۲۰ سال و کمتر ۲۱-۳۰ سال ۳۱-۴۰ سال ۴۱-۵۰ سال ۵۰ سال به بالا	میزان رضایتمندی	کروسکال والیس

رتبه‌بندی وضعیت عامل‌ها

طبق نتایج جدول شماره (۱۱)، در درجه آزادی $df=5$ که از سطح آلفای مورد نظر (۰/۰۵) کمتر است، می‌توان گفت بین عوامل مختلف و رضایتمندی شهروندان از فضای سبز پارک چغاسبز ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد؛ بنابراین عدم احساس امنیت با میانگین رتبه‌ای ۵/۵۲ در اولویت اول و جنسیت با میانگین رتبه‌ای ۱/۷۱ در اولویت آخر تأثیرگذاری بر رضایتمندی شهروندان از فضای سبز پارک چغاسبز قرار دارند.

جدول شماره (۱۲). نتایج رتبه‌بندی متغیرهای پژوهش

P	Chi-square	DF	اولویت	میانگین رتبه‌ای	متغیرهای پژوهش
۰/۰۰۰	۱۷۲۷/۰۹	۵	۱	۵/۵۲	عدم احساس امنیت
			۲	۵/۴۸	امکانات رفاهی
			۳	۴/۰۰	امکانات ورزشی
			۴	۲/۳۰	سن
			۵	۱/۹۹	تحصیلات
			۶	۱/۷۱	جنسیت

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده نشان داد که عدم احساس امنیت از حضور در پارک، کمبود امکانات رفاهی و ورزشی به ترتیب مهمترین عواملی هستند که در

نارضایتی شهروندان نقش دارند. در همین راستا اقدام شایسته و ضروری جهت بالابردن ضریب امنیت پارک، ایجاد پاسگاه نیروی انتظامی یا گشت‌های منظم در محدوده آن است. تجهیز پارک به امکانات رفاهی و ورزشی نیز بیشتر از دیگر اقدامات در جلب نظر شهروندان و بهره‌گیران مؤثر خواهد بود.

طبق نتایج پژوهش خواجه شاهکوهی و موسوی پارسایی (۱۳۹۸: ۱۳) مطابق با آنالیز همبستگی جنسیت، وضعیت تأهل، سن، تحصیلات، درآمد و اشتغال بر رضایت گردشگر از عملکرد ابعاد محصول گردشگری در پارک جنگلی قرق تأثیر معناداری نداشتند.

بررسی رابطه سن و رضایت‌مندی پاسخگویان نسبت به پارک جنگلی چغاسبز نشان می‌دهد که هرچه سن بالاتر باشد میزان رضایت‌مندی هم بالاتر است؛ به عبارت دیگر این پارک به ترتیب برای سالمندان، افراد بین ۴۰ تا ۵۰ و ۳۰ تا ۴۰ سال مناسب‌تر به نظر می‌رسد؛ به همین جهت لازم است متولیان امر، ضمن بررسی نیازهای نوجوانان و جوانان، نسبت به تجهیز پارک به امکانات مورد نظر این رده‌های سنی اقدام نمایند.

نتایج پژوهش پوراحمد و حبیبیان (۱۳۹۷: ۶۱) در رابطه با عوامل مؤثر بر میزان رضایت مردم از پارک‌های شهر اهواز نشان داد که مردم بیشترین اهمیت را برای معیارهای امنیت قائل بودند.

یکی از یافته‌های مهم پژوهش حاضر، نامناسب بودن فضای پارک برای گروه‌های سنی پرخطر یا نوجوانان دختر و پسر است. از آنجا که این گروه‌های سنی بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند و دیگر امکانات موجود در شهر هم از امنیت چندانی برای استفاده آنان برخوردار نیست، تدبیر مسئولین پارک با هدف ارتقای ضریب امنیتی و فراهم کردن زمینه برای پرکردن اخلاقی اوقات فراغت این گروه ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به اینکه این گروه‌های سنی آینده‌سازان اصلی جامعه هستند، تأمین نیازهای روحی و روانی و سنی آنها وظیفه همه ماست.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که شهروندان، ظرفیت پارک را برای برگزاری رویدادهای فرهنگی در حد متوسط ارزیابی نموده‌اند. با توجه به اهمیت فعالیت‌های فرهنگی و هنری در ارتقای سطح فرهنگ جامعه، هماهنگی مسئولین ذیربط جهت اجرای برنامه‌های متنوع فرهنگی و هنری می‌تواند این فضای تفریحی را به مکانی برای توسعه فرهنگ و هنر نیز

تبدیل نماید.

یافته‌های این تحقیق نشان داد که در مجموع، میزان رضایت شهروندان از پارک چغاسبز در حد کم ارزیابی شده است. این در حالی است که در طی چند سال گذشته اعتبارات قابل توجهی برای تبدیل پارک جنگلی چغاسبز به یکی از ظرفیت‌های تفریحی و تفرجگاهی شهر ایلام اختصاص داده شده است. تردیدی نیست با بهره‌گیری از نتایج این پژوهش، با انجام اصلاحات و تغییرات در امکانات رفاهی و ورزشی، با افزایش امکان بهره‌مندی رده‌های سنی نوجوان و جوان و با فراهم کردن شرایط برای استفاده بانوان در این مجموعه عظیم، به سرعت شرایط ارتقای رضایت‌مندی خوب و خیلی خوب فراهم می‌شود.

منابع و مآخذ

الف) فارسی

- احمدی ثانی، ناصر، ساسان بابایی کفاکی و اسدالله متاجی (۱۳۹۰)، «بررسی امکان فعالیت‌های اکوتوریسمی از نظر اکولوژیک در جنگل‌های زاگرس شمالی با کاربرد تصمیم‌گیری‌های چند معیاره، سیستم اطلاعات جغرافیایی و سنجش از دور»، آمایش سرزمین. ۳(۴)، صص ۶۴-۴۵.
- امیری، ندا، کامران عادل، مریم پیری‌کیا و صبا پیرو (۱۳۹۶)، «برآورد ارزش تفرجی پارک‌های جنگلی و تعیین عوامل مؤثر بر آنها (مطالعه موردی: پارک جنگلی شهید کوهنانی کوه‌دشت)»، محیط زیست طبیعی، ۷۰(۲)، صص ۲۷۳-۲۸۴.
- بازگیر، مسعود، مهدی حیدری، نسیم زینلی و مهرداد کهزادیان (۱۳۹۹)، «تأثیر تغییر کاربری اراضی از جنگل به زراعت و رهاسازی از زراعت بر خصوصیات فیزیکی و شیمیایی خاک در اکوسیستم جنگل زاگرس (مطالعه موردی: پارک جنگلی چغاسبز، استان ایلام)، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره ۲۲، شماره ۱، صص ۲۰۱-۲۱۴.
- پوراحمد، احمد و بهار حبیبیان (۱۳۹۷)، «ارزیابی عوامل مؤثر بر میزان رضایت مردم از پارک‌های شهر اهواز با مدل رضایت-اهمیت»،

- برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، ۸ (۲)، صص ۶۱-۸۰.
- خواجه شاهکوهی، علیرضا و سیدمحمد موسوی پارسایی (۱۳۹۸)، «تأثیر عملکرد ابعاد محصول مقاصد گردشگر بر رضایت مندی گردشگران یک آنالیز تطبیقی - همبستگی بر حسب خصوصیات دموگرافیکی و اجتماعی»، آمایش جغرافیایی فضا، ۹ (۳۲)، صص ۱۳-۳۲.
 - ره‌انجام، نسبی، جعفر حسین‌زاده و یارمحمد قاسمی (۱۳۹۴)، «بررسی عوامل مؤثر در جلب رضایت بازدیدکنندگان پارک جنگلی چغاسبز ایلام»، فرهنگ ایلام، دوره ۱۶، شماره ۴۶ و ۴۷، صص ۷-۲۰.
 - سرحدی‌نسب، سمانه، علیرضا میکائیلی تبریزی، و سیدحامد میرکریمی (۱۳۹۳)، «ارزیابی رضایت مندی بازدیدکنندگان از کیفیت تسهیلات تفریحی به روش تجزیه و تحلیل چندمعیاره رضایت»، انسان و محیط زیست، دوره ۱۲، شماره ۳، صص ۲۷-۳۵.
 - گشتاسب میگونی، حمید، بهمن شمس و بهاره چشمه خاور (۱۳۸۷)، «بررسی آرا و نیازهای تفریحی بازدیدکنندگان پارک جنگلی سی سنگان»، علوم محیطی، ۶ (۲)، صص ۴۳-۵۴.
 - لاهیجانیان، اکرم‌الملوک و شادی شیعه‌بیگی (۱۳۸۹ الف)، «رویکردی تحلیلی به طراحی و مدیریت پارک‌های شهری و رابطه آن با سلامت شهروندان»، هویت شهر، دوره ۴، شماره ۷، صص ۹۵-۱۰۴.
 - رتال جامع علوم انسانی (۱۳۸۹ ب)، «طراحی و ساماندهی پارک‌ها در محیط زیست شهری (مطالعه موردی: پارک ۸ شهریور شهر سمنان)»، مطالعات مدیریت شهری، دوره ۲، شماره ۲، صص ۷۱-۸۷.
 - محمدی، جمال، مصطفی محمدی ده‌چشمه و منصور ابافت یگانه (۱۳۸۶)، «ارزیابی کیفی نقش فضاهای سبز شهری و بهینه‌سازی استفاده شهروندان از آن در شهرکرد»، محیط‌شناسی، ۳۳ (۴۴)، صص ۹۵-۱۰۴.
 - مهدوی، علی، ندا اسد فلسفی‌زاده، فوزیه بیگ محمدی و شهلا جهانی

(۱۳۹۶)، «برآورد ارزش تفرجی پارک جنگلی چغاسبز ایلام به روش ارزش‌گذاری مشروط»، جنگل و فرآورده‌های چوب، دوره ۷۰، شماره ۲، صص ۲۴۱-۲۵۰.

- میرکریمی، سیدحامد، مرجان محمدزاده و سمیه گلدوی (۱۳۹۰)، «الگوی بررسی نیازهای تفرجی بازدیدکنندگان پارک‌های جنگلی (مطالعه موردی: پارک جنگلی دلدن)»، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره هجدهم، شماره ۳، صص ۱۰۳-۱۱۸.

ب) انگلیسی

- Karter, F. 2003. Ecotourism and the empowerment of local communities Regina Scheyvens. Tourism management. 19: 357-368.
- Rosa, E., Eduardo, G., and Erin, J., (2005). Social adaptation ecotourism in the Lacandon forest, Annals of Tourism Research, 32: 610-627.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی